

Bu günlərdə ədəbiyyatımızın yaxın dostu və Moskvada təbliğatçısı Rusyanın ən önəmli şairlərindən biri olan Mixail Sinelnikovun 70 yaşı tamam olur.

O? 1946-cı ildə Leningradda ziyalı ailəsində dünyaya gəldi. Ailəsi II. Dünya müharibəsində Leningrad blokadasını yaşadı. Müdriklər dediyi kimi alın yazımız çox şeyi bizdən daha yaxşı bilir. Özünün də etiraf etdiyi kimi onun dünyaya gəlişi ailəsinin bir çox bələdan qoruyacaqdı. Ailə yeni dünyaya gələn oğullarını daha sakit və təhlükəsiz bir yerdə böyüdə bilmək üçün Orta Asyaya köç etmək məcburiyyətində qalacaqdı. Beləcə tələyin əliylə gələcək şair ömrünün ilk dönməni Fərqanə vadisində Qırğıstanın Oş şəhərində keçirməli olacaqdı. Orta məktəbi və Orş Pedaqoji institutunun tarix bölümünü Qırğıstanda tamamlayacaqdı. Ali məktəbi bitirdikdən sonra iki il yerli qe-

sik Rus şerinə arxaik inamı qoruyan Mixail Sinelnikov kimi şairlər üçün keçərli deyildir. Əgər bir çoxları kimi o da misralarından göstərişli bir şəkildə durğu işarələrini qaldırırsaydı, şöhrəti birə yüz qat artardı. Amma o şöhrət axtarmır ki?! Vladislav Xodiseviçin dediyi kimi onun şerinin birinci sinif materialdan hazırlanmamış xaricdən mürəkkəb görünən ikinci sinif ədəbiyyatın gərəksiz cəngəlliyindən keçməyə ehtiyacı yoxdur.

XX yüz il rus şerinin lokomotivlərindən biri olan Y.Yevtuşenko isə onun haqqında sonralar belə yazacaqdı: Hazırladığım "Əsrin beytləri" adlı birinci antologiyamda Mixail Sinelnikovun professional əllə həkk olunmuş iki şerini daxil etmişdim. Və onun haqqında hələ o zaman yazmışdım: "Birinci dərəcəli usta "Doğrudur bir az çəkinərək " zaman-zaman öz ustalığını artırmağa çalışmalıdır" qeydini də etmiş-

ləri, teleqramları, kitabları, etdiyi tərcümələriylə əlaqələrimizin dimdik ayaqda qalmasına çalışdı.)

Mixail Sinelnikov Azərbaycanımızı sadəcə "yaddaşında mənim misralarımı tutaraq" tanımadı. Sonralar dəfələrlə vətənimizə gəldi, onun təkrarsız gözəlliklərini öz gözlləriylə görmək fürsəti buldu. Mişanın Bakıya ilk gəlişini xatırlayıram, bizi bir oğru bıçağına hədəf olub zamansız tərk edən çox istedadlı bir şair olan V.Qofmanla birlikdə gəlmişdik. Onları Bakının görməli yerləri ilə tanış etməyə çalışacağdım. Çox şey, özəlliklə "Yanar dağ" əsərimiz onlarda böyük maraq oyandıracaqdı. Son bahar gecələrindən birində getmişdik alovlar dərəsinə. Yamac azacıq qar örtüyünə bürünmüşdü, gerçəkdən də qeyri-adi bir mənşərəydi, bəyaz qarın içindən bənövşə misalı alovlar yüksəlir, enib qalxırdı: "Lampata titrəyən alev üşüyür!" Sonralar bu əsra-

ədəbiyatından və Gürcü ədəbiyatından etdiyi tərcümələr geniş marağa səbəb olacaqdı.

Şərq-İslam, buddizim düşüncəsi şairin xəyalını qanadlandıracaq və onu uzaq səfərlərə səsləyəcəkdı: Hindimay, Tibet, Benqal körfəzi, Hindicən, Monqol çölləri, Koreya, Şiri-Lanka, İsrail, Qafqaz, Türkiyə, İran və Ərəb ölkələri onun səyahət güzərgahı olmuşdur. Əlbəttə M.Sinelnikov Avropa ölkələrinə də səyahət etmiş və bu səyahətin izləri şeirlərində görünür. Amma onun üçün Şərqdən aldığı izlərim bir başqaqdır. Bunlar tərcümə etdiyi şairlərin siyahısından də görmək mümkündür. Bu səfərlərin zəngin bilik və təəssüratı ona Uzaq Şərq, Şimali Qafqaz şairləri, Fars klassikləri, Türk dilli şairlərinin əsərlərini böyük bir başarı ilə rus dilinə çevirməsinə səbəb olacaqdı. Bunların arasında Qaraçay və çəkəzlərin monumental "Nart" dastanınının ayrıca bir yeri var. Tərcümə etdiyi şairlərin sadəcə adları belə çəkilen zəhmətin miqyasını görmək baxımından çox önəmlidir: Aleksandr Çavçavadze, İliya Çavçavadze, Akaki Sereteli, Qalaktion Tabidze, Rudaki, Ömər Xəyyam, Yunus Əmrə, Cəlallədin Rumi, Sədi, Hafiz, Cami, Məhəmməd İqbal, Lahuti, Şamkarimşira, Qaysın Quliyev, Abdulla Tukay, Ali Akbaş və s. Amma M.Sinelnikova şöhrət gətirən heç şübhəsiz ən mükəmməl tərcüməsi XII əsrin böyük Azərbaycan şairi Xaqaninin geniş həcmli divanıdır. M.Sinelnikovun Azərbaycan poeziyasını heyranlığı aşağıdakı şeirdən də görmək mümkündür:

*Qatları çox bir sözün uzaq dərinliyində
Qapalı mənalarnın ən can alan yerində
Və həyat axışında düzənləri yıxaraq,
Məna ardınca məna, sirr içindən çıxaraq,
Sonra zaman içində səssə dönüşər fikir
Vaxtsız ayrılıqları geri çevirər bir-bir
Bu musiqi fonunda sonsuz dünya nizamı
Fuzuli və Nizami!*

M.Sinelnikov Xaqaninin divanı ilə yanaşı, Azərbaycan ədəbiyyatından M.Şəfi, H.Cavid, R.Rza, B.Vahabzadə və bir sıra başqa şairimizin də əsərlərini rus dilinə çevirmişdir. Bu xidmətlərinə görə də ona Nəsimi, Nəcəf Nəcəfov və Mikayıl Mıfşiq mükafatı verilmişdir. Bu tərcümələrdən bir çoxu 2011-ci ildə çap olunan "Şərq poeziyası" tərcümələr kitabında yer almışdır. Yeri gəlmişkən onu da xatırladım ki, M.Sinelnikov Xaqani "Divanı"nın tərcüməsinə görə Rusyanın ən önəmli Bunin mükafatına layiq görülmüşdür.

27 orijinal şeir kitabı, ədəbiyyatla ilgili sayısız məqalə və araşdırmaları var. Şeirləri ilə 20. yüzil "Rus şeir antologiyası"nda yer alıb. Əsərləri ingilis, alman, hind, Koreya, Rumın dillərində yayınlanıb.. Şeirləri müxtəlif Türk ləhçələrinə və Türkiyə Türkçəsinə çevrilib. Yapon, və rumın dilinə çevrilən əsərləri kitab halında yayınlanıb.

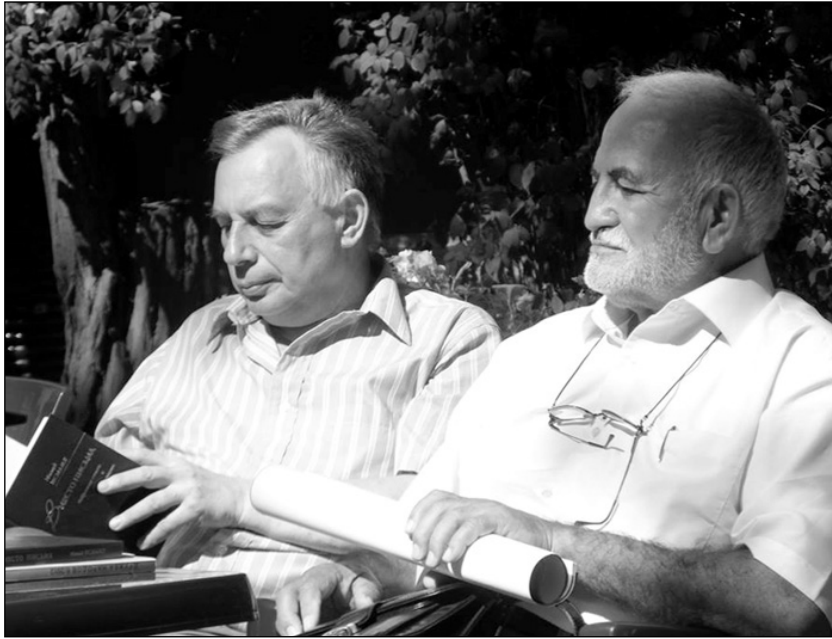
Son dönmə yazılarında yola çıxaraq deyə bilərəm ki, Mixail Sinelnikov bir şair kimi sənətkar ömrünün ikinci baharını yaşayır, sanki ikinci nəfəsi açılib. Rusiya mətbatında son illər onun qədər tez-tez çap olunan ikinci bir şair tapmaq müşkül məsələdir. Məncə, uşaqlıq saflığını yaşın irəliləyən çağlarına qədər daşıya, həm də bu saflığı həyatı təsrübə ilə zənginləşdirə bilənlər ömrün ahlı çağlarında fiziki qocalığın mənənsində sızılmaq əzabında uzaq olur. Və bu uzaqlıq da belə adamlara böyük bir coşqu ilə əvəzsiz əsərlər yazdırı bilir.

Adı böyük hərfələrlə yazılacaq dostumu, ədəbiyyatımızın cəfəkeş təbliğçisini yetmiş illiyi münasibəti ilə canı könüldən təbrik edirəm.

Məmməd İsmayıl

Ədəbiyyatımızın yaxın dostu

Mixail Sinelnikovun 70 illiyinə

Soldan: Mixail Sinelnikov, Məmməd İsmayıl

zetdə müxbirlik edəcəkdı. Sonra Moskvaya gələcək, burada Maksim Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutunu bitirəcək və gənc yaşlarında ədəbiyyat çevrələrində adını duyurmağa başlayacaqdı.

Yaradıcılıq yolunun başlanğıcında L.Martınov, A.Tarkovski, A.P.Mejirov və s. kimi o zamanın öndə gələn şairləri onun ədəbi uğurları haqqında fikir bildirəcəklərdi. Tanışlıq üçün onlardan sadəcə ikisini örnək olaraq oxucularımızla bölüşmək istədim. A.P.Mejirov M.Sinelnikovun ədəbiyyata yenicə gəlməyə başladığı yetmişinci illərdə indi gecikmiş tezliklərlə bizim ədəbiyyatımızda da baş verən yenilik adına vəzn əlləməliklərinin baş alıb gətdiyi o çağlarda belə yazırdı: M.Sinelnikov klassik Rus şerinə canı könüldən bağlı olan və bu ənənənin qəlibi içində qeyri-adi əsərlər verən bir şairdir. Onun çox çətin ədəbi tələbi var. Gözəlliyə gedən yollar asan, daşsız, k?səksiz olmur. Axı qədim dünya insanları da gözəlliyin çətin başa gəldiyini vurğulamışdılar. Həvəs sırasının ya salon, ya da bütperəst metafizikasının sərhəd tanımayan davranışları, ikinci əl zəyif imkanlı şəkli əlləməlikləri ədəbi dönmənin gəl-gəl deyən "işvəli" tərzləri açıq-aşkar çoxsözcülüüyü təhrək edən, süni bir "ustalıqla" uzadılmış, qisaldılmış xaosqarışımı, intuitiv lakonikliyi yox edən (əgər varsa), şeiri hər kəsin yazabiləcəyi bir alışqanlığa döndərən riskli uzun misralar; klas-

dim. Onun nəslindən olan şairlərin bir çoxu, o şairləri ki, mən "dəmir pərdənin uşaqları" adlandırdım, onlar ədəbiyyatda tutunamadılar. M.Sinelnikov isə sadəcə ustalığın dəyərli və yetərli olmadığı düşüncəsi kömək etdi. Antologiyama daxil elədiyim iki şeiri bir-birini təqib edən sözlərin professionallıq mükəmməlliyinə görə yox, eyni zamanda poeziyanın tarixliyində Puşkinin vəsiyyət etdiyi kimi ayrı-ayrı epoxaların, hadisə və anıların bir metaforik bağla bağlanmasının hiss olunmasına görə sevmişdim. Yəni M.Sinelnikovu rus şerində "ayrı-ayrı epoxaların, hadisə və anıların bir metaforik bağla bağlaya bilməsinə", ənənəni görməzdikdən gəlmək yox, ona çağla ayaqlaşma biləcək yeni əlavələr edə bilməsinə görə təqdir edirəm".

Mixail Sinelnikovla dostluğumuzun hardasa qırx ildən çox tarixi var. Doğrusunu söyləmək gərəkirse, bu dostluq mənim yox, daha çox Mişanın söyi ilə bu günə qədər davam etdi. 1990-cı illərdə Sovet-Rus ordusu tərəfindən başımıza gətirilən olaylarda Moskvadan da, orda yaşayan və bu hadisələrdə heç bir günahı olmayan sənət dostlarımdan da sidqim elə sıyrılmışdı ki, bütün əlaqələri kəsməyə qərar vermişdim. Amma iki böyük şair - rəhmətlik Yuri Kuznetsov və Mixail Sinelnikov bu əlaqələrimizin qırılmasına imkan vermədilər. Xüsusilə Mixail Sinelnikov vaxt-bivaxt telefon zəngləri, göndərdiyi məktub-

rəngiz mənzərələr Mişanın neçə misrasına enerji, işıq verəcəkdı:

*Girdablar şəhəri, Odlar diyarı
Rüzgarlar alovun saçını yolar;
Ruhumda yanğınlar baş qaldırmada
Nə sönər zamanla, nə sakit olar.*

*Durub inanımımlı öləcəyimə
Sevinclə ciddiyət durub yanaşı;
Alov dilləriylə kəlmələr kimi
Alovlar qalxırsa girdaba qarşı.*

Mişanı İslam dininə, Şərqə və Türk dünyasına çəken hansı qüvvədir, o hansı qüvvədir ki, onu Moskvanın göbündə bizim səfirimizə çevirdi?! Bu sualın cavabını öyrənmək üçün, gəlin, Mişanın özünü oxuyaq: "Leningradda doğulsam da, uşaqlığım Qırğıstanın cənubunda, Fərqanə vadisində keçdi. Böyüdüyüm, havasını udub, suyunu içdiyim yerlərin landşaftı ilə İslam dini arasındakı sehirli, sirlə əlaqə o zamanlar İslama, ümumilikdə götürdükdə Şərqə, xüsusilə də İslam şerqinə mənə böyük maraq və sevgi oyandırdı. Quranın Rusca tərcüməsi evimizdə hər zaman vardı. Məktəb illərində çox böyük bir maraqla onun səhifələrini vərəqləyirdim. Quranı anlamağa başladığımda isə sanki yeni bir dünyanın qapılarını açdım. Əbu Hamid əl-Qəzalinin dediyi kimi, "Allaha gedən pillələr saysız-hesabsızdır. Və hər sənətkar da bu pillələrin birindən yola çıxar. Bəlkə buna görədir ki, ilham anlarında M.Lermontov və Bunin heqiqi müsəlman kimi davranmışlar. Quran hər zaman mənə xəzinə kimi gəlmiş və dünyada heç bir güc mənə bu xəzinədən uzaqlaşdırma bilməz. Əlbəttə, Rusiya hər şeydən öncə Pravoslav ölkəsidir. Pravoslavlıq rus kultürünün əsasını təşkil edir. Xarici təsir güclərinə gəldikdə isə İslam bu güclərin ən əhəmiyyətlisidir".

M.Sinelnikovun "Buludlar və quşlar" adlı ilk kitabı 1975-ci ildə çap olunacaqdı. Sonra ədəbiyyatla ilgili məqalələr yazmağa və araşdırmalar aparmağa girişəcəkdı. Özəlliklə çeşitli dinlərin Rus mədəniyyət və ədəbiyyatına təsirlərini araşdırmaqla uğraşacaqdı. Ona qədər kimsə tərəfindən tədqiq edilməmiş Rus ədəbiyyatında İslam motiflərini araşdıracaqdı. İstər Avropa, istərsə də Şərq ədəbiyyatı şairlərindən bir çoxunun əsərlərini Rus dilinə tərcümə edəcəkdı. Bu tədqiqatlar, özəlliklə Türk Dünyası